

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra porovnávacej religionistiky
Gondova 2, P.O.BOX 32, 81499 Bratislava

v Bratislavě
10. 5. 2019

Věc: Oponentský posudek na habilitační práci **ThDr. Jiřího Gebelta, Th.D.: *Mandejci a jejich náboženství***, Praha: Univerzita Karlova - Husitská teologická fakulta, 2019.

Mandejské náboženství a komunita je sice nepočtním ale o to zajímavějším monoteistickým směrem zastoupeným jak na Blízkém východě, tak v diaspoře od Austrálie, přes Německo po USA. Předložená habilitační práce ó klade za cíl poskytnout čtenáři komplexní a kompaktní úvod do této problematiky, jak píše sám autor: „kniha se zaměřuje na otázku původu mandejství a na jeho proměny ve 20. a 21. století, a to na rovině sociálněpolitické a na rovině rituální praxe.“ Takto formulovaný hlavní cíl práce se nám může zjevit jako poměrně jednoduchý, nicméně tomu tak není. Právě naopak zpracovat dějiny a realie mandejců v jedné globální práci vyžaduje mnohé odborné kvalifikace z oblasti historických věd, lingvistiky, teologie, religionistiky, etnologie a antropologie a kromě toho bedlivou a dlouholetou badatelskou práci. Již na začátku svého posudku můžu avizovat, že autor se této role zmocnil s neobyčejnou pílí zručností. Výsledkem je obsáhlá a - až na nepatrné nedostatky - vskutku komplexní práce a autorův pečlivý přístup a mysl pro detail jakožto i jeho hluboká znalost daného tématu mi jako oponentovi nechává vskutku nemnoho podnětů ke kritickému rozboru a oponentským připomínkám. Z tohoto důvodu svůj posudek budu koncipovat jako soubor - zdaleka ne vždy kritických - reakcí na některá témata, kterým se autor ve své práci rozebírá a omezím se na rozbor hlavních tezí a obsahových témat aj formální podoby práce.

Začnu s rozbohem obsahové části předloženého textu. Autor ve své práci řeší několik základních badatelských otázek, které v úvodu stanovil takto: „(...) je na základě pramenů, které jsou k dispozici, a) možné resp. nutné situovat počátky mandejství do prostředí Syropalestiny, b) nebo zda je legitimní spojovat počátky mandejství s Babylonií; 2) Jak se v průběhu 20. a 21. století v kontextu proměn Blízkého východu měnila mandejská komunita, konkrétně s ohledem na vnitřní strukturu a ve vztahu navenek vůči státu a většinové společnosti a také v kontextu migrace? 3) Jaká je současná rituální praxe mandejců, jaké

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra porovnávacej religionistiky
Gondova 2, P.O.BOX 32, 81499 Bratislava

rituály provádějí, jak se změnila podoba rituální praxe v kontextu změn společnosti a v kontextu migrace?“ Takto stanovené otázky považuje za uvážené a rovněž za dobře formulované výstižné. Autor pak hledá na ně odpovědi systematicky po celé práci a to jak jak v dílčích závěrech, tak i v samotné kapitole Závěr. Mou prací jakožto posuzovatele není převyprávět obsah jednotlivých částí práce – ostatně to ve své prezentaci udělal již samotný autor – proto se v rozboru jednotlivých kapitol práce se omezím pouze na případné reakce.

V „Úvod“-u autor formuloval nejen základní badatelské otázky, teda směry, kterými se bude text ubírat, ale stanovil i metody, definoval základní pojmy, určil pravidla pro transliteraci a transkripci pramenných jazyků apod. Druhá kapitola (Bádání o mandejcích) popisuje vývoj západního – vědeckého i nevědeckého – zájmu o mandejcích a na stručné dějiny výzkumu této problematiky. Autor v ní dokázal svou důkladnou znalost dějin svého užšího oboru a taky ukotvil svou práci v kontextu mandeistiky. Třetí kapitola se zaměřuje na historické otázky. Autor však nepředkládá pouze dějiny komunity v podobě mechanického popisu událostí a osobností, nýbrž se soustřeďuje na několik klíčových problémů. Takým klíčovým bodem je např. chronologický vznik a geografický původ mandejců, jeden z nejvíce diskutovaných otázek v oboru. Některé podkapitoly jsou doplněny o exkurzy, které čtenáři nabízí uceleně zpracovanou problematiku mandejského jazyku a písma, pro mandejce nejdůležitější náboženské postavy Jána Křtitele a taky do problematiky vztahu mandejství a křesťanství. Čtvrtá kapitola názvem „Literární otázky“ nabízí přehled mandejského písemnictví. Autor v této části předkládá nejenom přehled základních mandejských textů, ale popisuje i jak texty „fungují“ a co pro komunitu znamenají. V další kapitole „Nauka“ je k dispozici dobrý a podrobný popis dogmatických nauk a náboženského učení mandejců. Zvláště zajímavé v této kapitole jsem shledal popis eschatologie. Šestá nejobsáhlejší část práce je věnována mandejským rituálům. Tuto část považujeme za skutečné tematické těžiště práce a rovněž za nejoriginálnější a nejzdařilejší. Je v ní vidět autorova neobyčejná znalost problematiky založena jak na studiu a zejména na bohaté zkušenosti z práce v terénu. Komplexnost zpracování popisu a hluboké pochopení rituálů v této části textu autora řadí světové mezi nejzasvěcenější znalce této problematiky. V současné situaci, kdy – jak to popisuje i samotný autor ve své habilitační práci a jak to znám i z vlastních zkušeností z terénu – v důsledku nelehkých osudů mandejských komunit dochází k částečné ztrátě části tradice některých komunit daná kapitola by mohla mandejce dokonce „poučit“ o jejich vlastní

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra porovnávej religionistiky
Gondova 2, P.O.BOX 32, 81499 Bratislava

tradici, jak to již např. stalo i s některými pracemi významného odborníka na mandejce Rudolfa Macúcha. Sedmá kapitola nás zavede do mandejskej etiky a do každodenní praxe mandejských komunit. V předposlední kapitole autor rozebírá některé klíčové otázky ze současnosti mandejců, kteří na konci 20. a počátkem 21. stol. museli čelit ve své rodné oblasti na Blízkém východě několika vážným výzvám od diktatury Saddáma Husajna po četné ozbrojené konflikty v regionu. V závěru práce autor shrnuje své odpovědi na v úvodu kladené otázky vyslovené již v dílčích závěrech na konci jednotlivých kapitol.

Jestli chci hodnotit celkovou obsahovou stránku práce tak můžu konstatovat, že autor nám nabízí ucelený, přehledný, důkladný, informativní a dobře strukturovaný přehled o mandejcích a jejich náboženství. Předloženou habilitační práci považuju v tomto směru vůbec za jeden z nejzdařilejších textů které jsem o tématu, kdy četl. Jistě dalo by se to rozšířit o některé další informace jako např. o popis a rozbor současných online a offline publikací a periodik různých mandejských komunit vycházejících v několika jazycích (arabsky, persky, anglicky apod.) apod. ale nebylo by reálné očekávat od jakéhokoliv autora, aby ovládal veškeré aspekty svého objektu bádání stěně důkladně a do nejmenších detailů. Autorovi práce rovněž chybí terénní zkušenost z oblasti Blízkého východu, kde např. v iránské provincii Chúzestán žijí poslední mandejské komunity v regionu. V předložené práci tyto nedostatky jsou však dostatečně vyváženy důkladnou znalostí studií a výzkumů, které jsou věnovány výše zmíněným oblastem.

Pokud jde o formální podobu práce autor se příkladově řídí všemi pravidly akademického psaní. Samotný text práce doplňuje jmenný rejstřík, anglické resumé a rozsáhlá bibliografie dokladující autorův rozhled v oboru jako i bohatá obrazová příloha. Formálně obrázky jsou číslovány a řazeny do samostatné přílohy zatím co jejich popisky figurují na konci textové části práce. Zajisté se jedná o korektní řešení, ale elegantnější a rovněž praktičtější by bylo přesunout popisky k samotným obrazům, aby tak čtenář mohl lépe se orientovat. Pro případné knižní vydání habilitační práce navrhuji zalomit obrázky přímo do textu.

Předkládaná práce ThDr. Jiřího Gebelta, Th.D.: *Mandejci a jejich náboženství* je originálním, badatelsky zdařilým a svým obsahem kompaktním a informativním zpracováním velice náročného a komplexního tématu. Moje kritické poznámky a připomínky mají jenom

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra porovnávej religionistiky
Gondova 2, P.O.BOX 32, 81499 Bratislava

dílčí charakter, proto na závěr můžu konstatovat, že na základě předložené habilitační práce plně doporučuji komisi pokračovat v habilitačním řízení uchazeče.

S úctou:

doc. Mgr. Attila Kovács, Ph.D.